

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

A DOKTORI DISSZERTÁCIÓ TÉZISEI

Kozma Judit

**TULAJDONNEVEK HELYESÍRÁSA
A CSILLAGÁSZATI ÉS AZ ŰRTANI SZAKNYELVBEN**

Nyelvtudományi doktori iskola, vezetője: *dr. Bárdosi Vilmos CSc*

Magyar nyelvészeti doktori program, vezetője: *dr. Tolcsvai Nagy Gábor DSc*

Névtan alprogram, vezetője: *dr. Farkas Tamás PhD*

A bizottság tagjai:

Elnök: *dr. Szathmári István DSc*

Opponensek: *dr. Fercsik Erzsébet PhD* és *dr. Szabados László DSc*

Titkár: *dr. Veszelszki Ágnes PhD*

További tagok: *dr. Kaánné Keszler Borbála DSc*

Antalné dr. Szabó Ágnes és *Okosné dr. Bozsik Gabriella* (póttagok)

Témavezető: *dr. Laczkó Krisztina PhD*

Budapest

2013

1. A dolgozat célja és indokoltsága

A csillagászokat évtizedek óta foglalkoztatja a helyesírás rendezésének ügye: az 1970-es évek második felében az MTA Csillagászati Bizottsága nyelvészek bevonásával már foglalkozott szaknyelvi kérdésekkel (l. HBJ.), az ajánlásokat az 1979-es csillagászati évkönyv tette közzé (DEZSŐ–KÁLMÁN 1978), majd ezek megjelentek a *Meteor* folyóirat 1980/1. számában is (KELEMEN et al. 1980). Harminc évvel később HARGITAI HENRIK és munkatársai készítettek és jelentettek meg a *Meteor csillagászati évkönyv* 2010-es számában egy, a planetológiai (bolygótudományi) nevezéktan magyar rendszerére vonatkozó javaslatot (HARGITAI et al. 2010).

Csillagászati vonatkozású szabálypont először az AkH. 1984.-be került be (vö. FÁBIÁN 1984: 397), ez a 185. szabálypont. Bár „A csillagnevek” címet viseli, a szabály szövege már „csillagok, csillagképek, bolygók, holdak stb.” nevének helyesírásáról beszél, a példák között pedig egyetlen csillagnév sem szerepel... A szabálypontot egy, a *föld*, a *hold* és a *nap* szó kis és nagy kezdőbetűs használatára vonatkozó „beljebbezett” megjegyzés egészíti ki.

A 2004-es Osiris-helyesírás (OH. 210–215) és annak újabb kiadása, a Diákszótár sorozatban megjelent Helyesírási tanácsadó (OHT.) ehhez képest viszonylag nagy terjedelemben, öt teljes oldalon foglalkozik a „csillagászati elnevezésekkel” (OH. 210–215; OHT. 187–192). A szerkesztők újítása továbbá (ahogyan azt a fejezet címe is kifejezi), hogy nem csupán a csillagok, hanem röviden más égitestek (bolygók, holdak, üstökösök, holdfelszíni alakulatok) nevének írásmódjára is kitérnek. A fentiekén kívül egy oldalt (OH. 176–177; OHT. 158–159) kapott az „űrjárművek és más űrobjektumok elnevezéseinek” helyes írásmódjának tárgyalása, sok példával szemléltetve.

Átfogó helyesírási szabályozás azonban még nem készült; a csillagászok erre vonatkozó kérését többször is elutasították az illetékes bizottságok azzal az indoklással, hogy a csillagászati elnevezésekre a földrajzi nevek írásának szabályai alkalmazhatók.

A dolgozatban szeretnék rámutatni a csillagászati és az űrtani szaknyelvi helyesírási szabályozás szükségességére, elsősorban azzal, hogy rámutatok a csillagászat és űrtani elnevezések sokféleségére, illetve a földrajzi nevektől eltérő mivoltukra is. Példákkal kívánom alátámasztani, hogy ugyan sok az átfedés, mégis rengeteg a különbség a csillagászati elnevezések és a földrajzi nevek között, így a helyesírásukra is eltérő szabályoknak kellene vonatkozniuk. Ráadásul a csillagászati elnevezések nemcsak helyneveket (felszínformanevek) vagy azokkal rokon neveket (égitestnevek, égitestek csoportjainak nevei) foglalnak magukban, hanem

tárgyneveket (űreszközök nevei, berendezések nevei) és egyéb neveket (személynevek, intézménynevek, címek stb.) is.

Értekezésem alapját saját, korpuszalapú kutatásom szolgáltatja, amelyben feltártam, hogy az általam vizsgált művekben mennyiben felel meg a tulajdonnévi szerkezetek írása az AkH. 1984. (illetve az OH. és az OHT.) szellemiségének. Az empirikus vizsgálat tehát lehetőséget ad a már meglévő helyesírási szabályozás és az írásgyakorlat közös nevezőre hozására. A korpuszvizsgálat így lehetővé teszi azt, hogy kétséges helyzetekben az írásgyakorlatnak jobban megfelelő formákat támogassam. A jelen értekezésben bemutatott kutatásom szerves folytatása a szakdolgozatomban (KOZMA 2007a) leírt vizsgálatnak. A 2007-ben használt korpuszt azonban – csillagászok és helyesírással foglalkozó szakemberek tanácsára is – lecseréltem (a korpuszról részletesen l. az 1.3. fejezetet).

Dolgozatom fő célja, hogy kiindulási alapot adjon egy majdani szaknyelvi helyesírási szabályzathoz – legalábbis annak tulajdonnévi részéhez. A doktori tanulmányaimat névtan alprogramon végeztem, ezért is helyezem a hangsúlyt a tulajdonnevekre, a köznévi szerkezetek főbb helyesírási problémáit pedig a dolgozat végén egyetlen fejezetben tárgyalom.

2. Anyag és módszer

Értekezésem elemzési korpuszát az alábbi művekből gyűjtött tulajdonnevek és tulajdonnévi szerkezetek adják: az 1981-ben megjelent, de helyesírásában már az AkH. 1984. későbbi ajánlásait tükröző, kb. 1000 oldal terjedelmű Űrhajózási lexikon (ALMÁR 1981) és elektronikus korpuszként a Magyar Csillagászati Egyesület hírportáljának (www.hirek.csillagaszat.hu) 2005 és 2009 közötti teljes, kb. 1200 oldalt kitevő anyaga (Hírek 2005–2009). SZIRMAI (2005: 32–35) kritériumai alapján tehát statikus speciális korpuszon végzem a vizsgálataimat.

A fentiekén kívül feldolgoztam az AmatőrCsillagászok kézikönyvének (MIZSER 2002) szakszókincsét is, ám erre a helyesírási megbízhatatlansága és következetlensége miatt csak mint kiegészítő korpuszra hivatkozom. A szakdolgozatomhoz használt anyagot sem vettem el teljesen, bizonyos esetekben visszautalok az annak alapján levont következtetéseimre is, különösen akkor, ha nagy eltérést tapasztalok a két korpusz között. További kiegészítő anyagot szolgáltatnak egyes égitestek térképei, illetve kisbolygók, üstökösök, felszínformák internetes adatbázisai is (ezekre a megfelelő fejezetekben hivatkozom).

A művekből manuálisan gyűjtöttem ki a szakkifejezéseket egy Excel-táblázatba, majd megszüntettem az egy forráson belüli azonos adatokat, azaz nem szóelőfordulásokat (token),

hanem típusokat (type) gyűjtöttem. Ezzel a módszerrel mintegy 60 000 adatom gyűlt össze, amelyeket fogalomkörök szerint kategorizáltam, így a tulajdonnevek, illetve a tulajdonnevet is tartalmazó szerkezetek száma nagyjából 16 000-re tehető, ezek adják a jelen vizsgálataim alapját. Az egyes tulajdonnévtípusokhoz tartozó adatok közelítő számát az 1. számú táblázat tartalmazza:

Névtípus	Adatszám	Névtípus	Adatszám
Személynév	1600	Csillagképnév	500
Intézménynév	1800	Csillagnév	1500
Állatnév	15	Üstökösnev	200
Díjak, kitüntetések neve	20	Mélyég-objektumok neve	1300
Címek	260	Felszínformanév	900
Bolygó- és exobolygónév	1500	Űreszköznev	3200
Kis- és törpebolygónév	280	Műszer- és berendezésnev	1900
Holdnev	900	Fogalmak megnevezése	1000
		Összesen	16875

1. táblázat: Az egyes tulajdonnévtípusokat tartalmazó alakulatok száma a korpuszban

A fent feltüntetett 900 felszínformanév mellett további 2800-at gyűjtöttem néhány égitest térképéről (l. Luna, Mars, Phobos–Deimos, Venus), ezeket a részletes elemzésbe nem vonom be, de például a felszínformaneveket taglaló fejezetben utalok egy-két innen származó adatra.

3. A dolgozat felépítése

Dolgozatom elején a bevezetés (1. fejezet) után néhány terminológiai és elméleti kérdést kell tisztáznom (2.). A terminológiát érintő problémák közül kettő névtani, egy pedig grammatikai jellegű (2.1).

Az elméleti alapvetések a dolgozatom címében szereplő fogalmakra vonatkoznak. Tisztáznom kell a csillagászat és az űrtan fogalmát (2.2), valamint néhány elméleti kérdést a tulajdonnevekkel (2.3), illetve a szaknyelvekkel (2.4) kapcsolatban. A csillagászat és az űrtan rövid meghatározása után e két tudományterület rész- és társtudományait mutatom be (2.2.1). A tulajdonnevekkel kapcsolatban kiemelek néhány rendszerezési lehetőséget (2.3.1), illetve felvázolom a dolgozatban alkalmazott kategória-rendszert (2.3.4). Végül a szaknyelvekkel kapcsolatos szerteágazó kutatások közül egyrészt a szaknyelvek speciális, más nyelvváltozatoktól eltérő tulajdonságaival foglalkozó nézeteket ismertetem (2.4.1), másrészt a legfontosabb szaknyelvművelési feladatokat említem meg. Az utóbbihoz szorosan kapcsolódik a szaknyelvi helyesírások ügye, így áttekintem a már megjelent ilyen tárgyú munkákat (2.4.2).

A dolgozat további részében a 2.3.4. fejezetben felvázolt kategória-rendszer alapján mutatom be az egyes tulajdonnévtípusok helyesírási kérdéseit (3. és 4.). Ehhez két fő csoportra osztom a neveket: nem specifikusan csillagászati vagy űrtani elnevezésekre (ide tartoznak a személy-, állat-, intézmény- és díjnevek, valamint a címek), valamint csillagászati és űrtani elnevezésekre (égitest- és égitestcsoport-nevek, felszínformanevek, tárgynevek, egyéb megnevezések alkotják ezt a kategóriát). Egy jövőbeni szaknyelvi helyesírás számára elsősorban a második csoport lényeges, így ezekkel a nevekkal jóval nagyobb terjedelemben foglalkozom. A másik ok, amiért ezeket a neveket részletesebben tárgyalom, az, hogy ezek a nem szakmabeliek számára többnyire teljesen ismeretlenek, így a helyesírási kérdések mellett az adott objektumokról, továbbá azok elnevezésének hátteréről is részletesebb információkat adok.

Ezeket a fejezeteket tehát az adott csillagászati vagy űrtani objektum, jelenség, tárgy stb. rövid definíciójával kezdem, ezt követően térek ki az elnevezések motivációjára, majd a helyesírási kérdésekre. Az egyszerűbb esetek bemutatása után rátérek az összetettebb alakok és a toldalékos formák, valamint a szóösszetételek és a szókapcsolatok javasolt írásmódjára. A példáimat többnyire az általam összeállított korpuszból veszem, de egyes fejezetekben (pl. kisbolygónevek, felszínformanevek) internetes adatbázisokra is támaszkodom, illetve az is előfordul, hogy adathiány miatt saját példákat kell alkotnom. Ahol az anyag természete, nagysága stb. úgy kívánja, ott részletesebben is elemzem a korpuszban előforduló adatokat, illetve eltérek az itt leírt felépítéstől.

Az állapotfelmérésen kívül igyekeztem megoldási javaslatokat is kínálni, ahol erre a kutatásom állása alapján még nem volt módom, azt külön jelzem. Az egyes formákat az AkH. 1984. szabálypontjai alapján javaslom. Ha valamilyen problémára az AkH. 1984. nem ad választ, akkor az OH.-ra vagy az OHT.-ra támaszkodom (a kettő közül általában az utóbbira, de az átírási kérdésekben – minthogy ez a fejezet nem került be az OHT.-ba – az OH.-ra). Dolgozatom a megfogalmazásmódjában, illetve a szellemiségében is ezeket a műveket igyekszik követni; ha valahol eltérek a már létező szabályoktól, azt minden esetben indoklom.

A köznévi szerkezetekkel csak érintőlegesen foglalkozom, és csak a külön- és egybeírásukra vonatkozó legfőbb problémákat emelem ki (5.)

A dolgozat utolsó fejezetében (6.) nem a névtípusokat, hanem az írásformát veszem alapul, és az egyes helyesírási területek (átírás, kis- és nagybetűk, külön- és egybeírás, írásjelek) alapján foglalom össze a főbb eredményeimet. Ez a fejezet reményeim szerint mintájául szolgálhat egy későbbi szaknyelvi helyesírási szabályzatnak.

Értekezésemet függelékként a dolgozatban előforduló alapelakokból, toldalékos és összetélteli formákból összeállított példatár egészíti ki.

4. A dolgozat elméleti háttere

4.1 A tulajdonnevek rendszere és megjelenésük a helyesírási szabályzatokban

BARABÁS–KÁLMÁN–NÁDASDY (1977) és a hagyományos tulajdonnév-osztályozások is megjegyzik, hogy az egyes kategóriákat nem nyelvi, hanem gyakorlati, tárgyi-fogalmi szempontok alapján hozzák létre (l. pl. KÁLMÁN [1996: 12–13], J. SOLTÉSZ [1979: 44]). Ezekben az osztályozásokban a személy- és a földrajzi nevek (helynevek) kategóriáit mindig elkülönítik – és legtöbbször ezen nem is lépnek túl, ahogyan azt HAJDÚ (2003: 149) is felrója nekik. A személy- és a helynevek – az állatnevekkel, intézménynevekkel, tárgynevekkel, márkanevekkel, valamint a címek neveivel együtt – prototipikus tulajdonneveknek tekinthetők (l. RAÁTZ 2011: 233 is).

A csillagászati elnevezéseket – ha egyáltalán foglalkoznak velük – a kutatók többsége a helynevek közé sorolja (pl. J. SOLTÉSZ 1979), de például az MMMNyR. (I., 218) külön csoportosítja a „földrajzi” és a „csillag, csillagzat” neveket. LANGENDONCK (2007: 218) megjegyzi, hogy az égitestnevek tekinthetők helyneveknek, de tárgyakként is, és sehogy nem férnek bele a hagyományos helynevek kategóriarendszerébe.

A tulajdonnevek és a közszók elkülönítése igen régi törekvés az írásbeliségben (l. KESZLER 1996). A XVIII–XIX. századig azonban elsősorban a személynevek, azon belül is a családnevek helyesírása állt a középpontban (l. FÁBIÁN 1967), majd az akadémiai szabályozás során a földrajzi nevek írásmódjának problémái is előtérbe kerültek, később pedig egyéb névtípusok (intézménynevek, díjnevek, címek stb.) helyesírási kérdései is fokozatosan bekerültek a szabályzatokba (l. SZEMERE 1974). Az AkH. 1984. ugyan még nem, de J. SOLTÉSZ (1979), illetve az OH. 2004. már a tárgynevekkel is foglalkozik, és ezeket alapul véve az akadémiai szabályzat tervezett 12. kiadása is kitér majd erre a viszonylag új névtípusra (vö. FARKAS 2008). Ennek a 150 éves folyamatos bővülésnek a végére tehát jelenleg így fest a tulajdonnevek rendszere a helyesírási szabályozásban (l. a 2. számú táblázatot):

A tulajdonnevek		AkH. 1984. szabálypont
AkH. 1954.	személynevek	155–171.
	állatnevek	172.
	földrajzi nevek	173–184.
	intézménynevek	186–192.
AkH. 1984.	csillagnevek	185.
	márkanevek	193–194.
	kitüntetések és díjak neve	195.
	címek	196–200.

2. táblázat: A tulajdonnevek csoportjai az AkH. 1954.-ben és az AkH. 1984.-ben (FERCSIK 2005–2007: 62 alapján)

A dolgozatban pedig a következő rendszer alapján tárgyalom az egyes névtípusokat:

Nem specifikusan csillagászati tulajdonnevek	Csillagászati és/vagy űrtani tulajdonnevek	
Személynevek	Égitest- és égitestcsoport-nevek	Bolygók és exobolygók
Állatnevek		Kis- és törpebolygók
Intézménynevek		Holdak
Díjak, kitüntetések		Csillagképek
Címek		Csillagok
		Üstökösök
		Meteorok
		Mélyég-objektumok
	Felszínformanevek	
	Tárgynevek	Műszerek
		Űreszközök
	Egyéb fogalmak	

3. táblázat: A dolgozatban tárgyalt tulajdonnevek rendszere

4.2 A szaknyelvi helyesírások kérdése

A tudományos-technikai forradalom következtében széles körben terjednek a szakmai ismeretek (vö. SZATHMÁRI 1975: 276; FÓRIS 2007: 55), így az is természetes, hogy hazánkban nagyságrendekkel több szaknyelvi, mint szépirodalmi kiadvány jelenik meg (l. FÁBIÁN 1988). Mivel rengeteg szó kerül át a szaknyelvekből a köznyelvbe, előbb-utóbb a köznyelvi szótárakba is fel kell venni ezeket (l. FÓRIS 2006: 35), és így szabályozni kell a helyesírásukat is. Ehhez a munkához azonban nem elég a nyelv alapos ismerete, elengedhetetlen a nyelvészek és a szakmabeliek együttműködése (vö. GRÉTSY 1988; összefoglalja SZABÓ 2001: 742; l. FÁBIÁN 1991: 95 is).

Sok szakember nem veszi figyelembe az AkH. 1984. ajánlásait, mert úgy tartja, hogy szaknyelvére nem érvényesek a magyar nyelvi szabályok. A szaknyelvi szabályzatok legfőbb ér-

deme éppen ezért az, hogy általuk csökkennek a köznyelv és a szaknyelv helyesírása, illetve az egyes szakmák írásgyakorlata közötti egyenetlenségek (vö. FÁBIÁN 1999: 76). DOBSONYI (2001–2002: 52) szerint „ha egy adott szakterület helyesírása szabályoztatott – kétségkívül az AkH. előírásaira figyelemmel –, akkor a megfogalmazott előírások már nemcsak a terület kiadványaiban normaértékűek, hanem kötelező érvényűek az AkH. és a köznyelvi helyesírási szótár számára is. A szaknyelvi helyesírások tehát vissza is hathatnak a köznyelvre”.

Nyelvészek és szakemberek sokéves közös fáradozásának eredményeképpen már több tudományág helyesírási szabályzata és szótára elkészült; például a földrajzé (FÁBIÁN–FÖLDI–HÖNYI 1998), a kémiáé (ERDEY-GRÚZ–FODORNÉ 1972–1974) vagy az orvostudományé (FÁBIÁN–MAGASI 1992). Ezek irányt mutathatnak egy csillagászati-űrtani szaknyelvi helyesírási szabályzat és szótár elkészítéséhez is.

5. A dolgozat főbb eredményei

Ahogy azt T. URBÁN ILONA (1988) is megállapította a műszaki szaknyelvi terminusok helyesírási vizsgálatakor, az AkH. 1984. ajánlásaitól leginkább három fő területen tér el a szakszavak és szakkifejezések írásmódja. Ezek: a kis- és nagybetűk, az egybe- és különírás, a mozaikszavak és rövidítések. Az általam feldolgozott csillagászati-űrtani korpuszban szintén ezeken a területeken jelentkezett a legtöbb probléma és következetlenség, kiegészülve az idegen (írásmódú) nyelvekből átvett nevek átírásának problémakörével, továbbá a (római vagy arab) számokat tartalmazó szerkezetek írásmódjának ingadozásaival.

Részben a már meglévő helyesírási szabályok (AkH. 1984., OH., OHT.), részben a korpusz elemzése alapján ezeken a területeken az alábbi főbb szabályok fogalmazhatók meg:

Átírás: Magyarosan írjuk a nem latin betűs írásokból átvett személy-, intézmény-, csillag-, űreszköz-, berendezés- stb. neveket, valamint a bolygók nevét. A latin betűs írású nyelvekből átvett neveknél az eredeti írásformát, a felszínforma- és üstökösneveknél pedig az angol átírási formát használjuk.

Kis és nagy kezdőbetűk: Nagy kezdőbetűvel kezdjük az egy szóból álló neveket, továbbá a több külön- vagy kötőjellel írt tagból álló személynevek, intézménynevek, állandó címek, égitestnevek, csillagképek, meteorrajok nevét. Kis kezdőbetűvel kezdjük az intézmények alárendelt egységeinek nevét, a rendezvényneveket, az egyedi címek, az aszterizmusok és népi csillag(kép)nevek második és többedik (nem tulajdonnévi) tagját, a birtokos jelzős szerkeze-

tekből alakult, magyar nyelvű (nem hivatalos) felszínformanevek második tagját, valamint az űreszközök, berendezések, műszerek és fogalmak köznévi tagját.

Külön- és egybeírás: Különírjuk a család- és utónevek együttesét, a többtagú intézményneveket és címeket, bizonyos díjneveket, továbbá a többtagú (népi) csillag- és csillagépneveket, továbbá a latin felszínformaneveket, a csillag- és meteorrajnevekben található görög betűket, bizonyos többtagú kisbolygóneveket, valamint a magyarázó utótagos alakulatokat. Kötőjellel írjuk a kettős családneveket, bizonyos díjneveket és kisbolygóneveket, a felfedező(k) nevéhez kapcsolt *üstökös* utótagot, valamint a (nem hivatalos) magyar nyelvű felszínformanevek és mélyég-objektumok köznévi tagját. Kötőjellel írjuk továbbá a tulajdonnevekből és közszókból álló összetételeket is. Egybeírunk bizonyos kisbolygóneveket és népi csillag(kép)neveket. Az intézménynevek alapjául szolgáló közszókat a közszókra vonatkozó külön- és egybeírási szabályoknak megfelelően írjuk.

Számok: Arab számokat használunk az évszámot tartalmazó ideiglenes jelölésekben, a (tágabban értelmezett) katalógusszámokban, a kisbolygók sorszámában, az azonos felfedező(k)höz köthető üstökösök megkülönböztető számjelzésében, továbbá a típusjelzésekben. Római számokkal jelöljük a bolygók és kisbolygók holdjait a felfedezésük sorrendjében.

A toldalékok többségét, így általában a melléknévképzőt is közvetlenül kapcsoljuk az alakulatokhoz. Ha tulajdonnévi szerkezet néma betűre, a magyarban bonyolult mássalhangzóra, számra vagy rövidítésre végződik, a toldalékokat kötőjellel kapcsoljuk. Szintén kötőjelesek a betűszók toldalékos formái. A melléknévképzőt emellett kötőjellel kapcsoljuk a több különírt tagból álló, minden tagján nagy kezdőbetűs alakulatokhoz is.

Végezetül a dolgozatban a fentiekén túl kitérek a nagykötőjel, a zárójel, a perjel és egyéb írásjelek használatának kérdéseire is, melyeket itt most nem részletezek.

A dolgozat témaköréhez kapcsolódó tudományos publikációk és előadások

Publikációk

- 2012 Űreszköznevek helyesírási kérdéseiről. In: Parapatics Andrea (szerk.): *Félúton 7.: A hetedik Félúton konferencia (2011) kiadványa*.
- 2010 Holdi felszínformák elnevezéseiről. In: *Névtani Értesítő* 32. Budapest. 117–125.
- 2009 Hargitai Henrik – Kozma Judit – Kereszturi Ákos – Bérczi Szaniszló – Dutkó András – Illés Erzsébet – Karátson Dávid – Sik András. Javaslat a planetológiai nevezéktan magyar rendszerére. In: Benkő József – Mizser Attila (szerk.) *Meteor csillagászati évkönyv 2010*. 280–302.
- 2009 Magyar és német népi csillagnevek és csillagképnevek jelentései. In: *Névtani Értesítő* 31. Budapest. 143–155.
- 2009 Égitestek felszínformáinak helyesírási kérdései. In: Kuna Ágnes – Veszelszki Ágnes (szerk.): *A 3. Félúton konferencia, az Eötvös Loránd Tudományegyetem nyelvészdoktoranduszainak konferenciája*. Budapest. 126–138.
(http://linguistics.elte.hu/studies/fuk/fuk07/kozma.j_VA. KA T.pdf)
- 2008 Csillagok elnevezéseinek névtani és helyesírási kérdéseiről. In: Bölcseki Andrea – N. Császi Ildikó (szerk.): *Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai. Balatonszárszó, 2007. június 22–24.* Budapest. 570–577.
- 2007 Az égitestek neveiről és helyesírásukról. In: *Névtani Értesítő* 29. Budapest. 131–140.

Konferencia-előadások

1. Budapest, 2012. október 24. *Csillagászati szakkifejezések nyelvtudományi megközelítésben*. Meghívott előadás az MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Konkoly Thege Miklós Csillagászati Intézetének szemináriumán.
2. Bern, 2012. július 12. *On naming of extraterrestrial surface features*. [Földön kívüli felszínformák elnevezéséről.] *Trendek a helynévkutatásban* 5. [Trends in Toponymy 5.]
3. Síkfőkút, 2012. május 30. *Földön kívüli felszínformák elnevezésének néhány kérdése*. VII. Helynévtörténeti szeminárium.
4. Budapest, 2011. október 7. *Űreszköznevek helyesírási kérdései*. VII. Félúton konferencia.
5. Barcelona, 2011. szeptember 8. *Ungarische und deutsche volkstümliche Sternennamen*. [Magyar és német népi csillagnevek.] XXIV. Nemzetközi Névtudományi Kongresszus.
6. Budapest, 2011. április 26. *Tulajdonnevek helyesírása a csillagászati szaknyelvben*. Intézeti előadás, MTA Nyelvtudományi Intézet.

7. Budapest, 2008. szeptember 5. *Csillagászati elnevezések helyesírási problémái*. III. Planetológiai Szeminárium.
8. Eger, 2008. április 25. *Csillagnevek és helyesírásuk*. Meghívott előadás a Pedagógusjelöltek Nagy J. Béla országos helyesírási versenyének döntőjén.
9. Budapest, 2008. április 23. *Egybe- és különírási problémák a csillagászati szaknyelvben*. IV. Félúton konferencia.
10. Balatonszárszó, 2007. június 24. *Csillagok elnevezéseinek névtani és helyesírási kérdéseiről*. VI. Magyar Névtudományi Konferencia.
11. Budapest, 2007. április 25. *Égitestek felszínformáinak helyesírási kérdései*. III. Félúton konferencia.
12. Budapest, 2007. április 20. *A csillagászati szaknyelv néhány helyesírási kérdése*. Nyelv-kultúra fórum (Ifjú nyelvművelők III. találkozója).
13. Székesfehérvár, 2007. április 3. *Csillagászati elnevezések helyesírása*. Előadás a XVIII. OTDK Humán Tudományi Szekciójának Finnugrisztika, nyelvtörténet tagozatában. (A pályamunka elnyerte a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium egyik különdíját.)

A doktori értekezés téziseiben idézett művek jegyzéke

- ALMÁR IVÁN főszerk. 1981. Űrhajózási lexikon. Akadémiai Kiadó – Zrínyi Katonai Kiadó. Budapest.
- BARABÁS ANDRÁS – KÁLMÁN C. GYÖRGY – NÁDASDY ÁDÁM 1977. Van-e a magyarban tulajdonnév? Nyelvtudományi Közlemények 79. 135–155.
- DEZSŐ LORÁNT – IFJ. KÁLMÁN BÉLA 1978. Csillagászati vonatkozású szavak értelmezéséről és írásmódjáról. In: Csillagászati Évkönyv 1979-re. Gondolat Kiadó. Budapest. 248–254.
- DOBSONYI SÁNDOR 2001–2002. Helyesírási szabályzatunk 11. kiadásának mérlege. In: Bozsik Gabriella – V. Raisz Rózsa szerk. 2001–2002. Helyesírásunk időszerű kérdései a 21. század kezdetén. Eszterházy Károly Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszéke. Eger. 34–64.
- ERDEY-GRÚZ TIBOR – FODORNÉ CSÁNYI PIROSKA szerk. 1972–1974. A magyar kémiai elnevezés és helyesírás szabályai. I. A szabályok. II. Vegyületek elnevezési példatára és kémiai helyesírási szótár. III. A legfontosabb ásványok és kőzetek nevének helyes írásmódja. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- FÁBIÁN PÁL 1967. Az akadémiai helyesírás előzményei. Helyesírásunk alakítására irányuló tudatos törekvések 1772 és 1832 között. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- FÁBIÁN PÁL 1984. A magyar helyesírás szabályainak 11. kiadásáról. Magyar Nyelvőr 385–401.
- FÁBIÁN PÁL 1991. A szaknyelvek kutatása a Mai Magyar Nyelvi Tanszéken. In: Balázs Géza szerk., Hagyomány és újítás a mai magyar nyelvi kutatásban és oktatásban. (Az ELTE Bölcsészettudományi Kar Mai Magyar Nyelvi Tanszékének 20 éves jubileuma alkalmából rendezett munkahelyi konferencia előadásai, 1990. november 28.) Nyelvtudományi Dolgozatok 38. Eötvös Loránd Tudományegyetem. Budapest. 93–99.
- FÁBIÁN PÁL 1999. A nyelvművelés feladatai. In: Glatz Ferenc szerk., A magyar nyelv az informatika korában. Magyar Tudományos Akadémia. Budapest. 73–78.
- FÁBIÁN PÁL – FÖLDI ERVIN – HÖNYI EDE 1998. A földrajzi nevek helyesírása. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- FÁBIÁN PÁL – MAGASI PÉTER 1992. Orvosi helyesírási szótár. Akadémiai Kiadó – Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár. Budapest.
- FARKAS TAMÁS 2008. Hozzászólás az új akadémiai helyesírási szabályzat tervezetének a tulajdonnevek írásával kapcsolatos szabálypontjaihoz. Magyar Nyelvőr 407–416.
- FÓRIS ÁGOTA 2007. A terminológia megújításának feladatai: a műszaki-tudományos terminusok rendszerezése. Magyar Nyelv. 55–66.
- GRÉTSY LÁSZLÓ 1988. A szaknyelvek és a csoportnyelvek jelentősége napjainkban. In: Kiss Jenő–Szűts László (szerk.): A magyar nyelv rétegződése. Akadémiai Kiadó. Budapest. 85–107.
- HAJDÚ MIHÁLY 2003. Általános és magyar névtan. Személynevek. Osiris Kiadó. Budapest.
- HARGITAI HENRIK – KOZMA JUDIT – KERESZTURI ÁKOS – BÉRCZI SZANISZLÓ – DUTKÓ ANDRÁS – ILLÉS ERZSÉBET – KARÁTSZON DÁVID – SIK ANDRÁS 2010. Javaslat a planetológiai nevezéktan magyar rendszerére. In: Benkő József – Mizser Attila szerk., Meteor csillagászati évkönyv. 280–302.

- HBJ. = Az MTA Helyesírási Bizottsága jegyzőkönyvei és tervtanulmányai 1974–1979. Kézirat.
- Hírek 2005–2009 = A Magyar Csillagászati Egyesület hírportálja. 2005–2009. (főoldal: hirek.csillagaszat.hu; hozzáférés: 2012. 11. 18.)
- KÁLMÁN BÉLA 1996. A nevek világa. 4., átdolgozott kiadás. Csokonai Kiadó. Debrecen.
- KELEMEN JÁNOS et al. 1980. A csillagászati szavak írásmódjáról. Meteor 1: 2–3.
- KESZLER BORBÁLA 1996. A névjelek fejlődése a képjeltől a nagybetűs írásig. Magyar Nyelvőr 220–226.
- KOZMA JUDIT 2007a. Csillagászati elnevezések helyesírása. Szakdolgozat. ELTE Mai Magyar Nyelvi Tanszék. Kézirat.
- LANGENDONCK, WILLY VAN 2007. Theory and Typology of Proper Names. Mouton de Gruyter. Berlin – New York.
- Luna = Luna. A Hold térképe. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Kozmikus Anyagokat Vizsgáló Űrkutató Csoportja. Budapest. 2003.
- Mars = Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Kozmikus Anyagokat Vizsgáló Űrkutató Csoportja. Budapest. [é. n.]
- MIZSER ATTILA szerk. 2002. Amatőrcsillagászok kézikönyve. Magyar Csillagászati Egyesület. Budapest.
- MMNyR. I. = Tompa József szerk. 1961. A mai magyar nyelv rendszere I. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- OH. 2004. = Laczkó Krisztina – Mártonfi Attila 2004. Helyesírás. Osiris Kiadó. Budapest.
- OHT. 2008. = Laczkó Krisztina – Mártonfi Attila 2008. Helyesírási tanácsadó. Osiris diákszótár 2. Osiris Kiadó. Budapest.
- Phobos–Deimos = Phobos–Deimos. A Phobos és a Deimos térképe. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Kozmikus Anyagokat Vizsgáló Űrkutató Csoportja. Budapest. 2005.
- RAÁTZ JUDIT 2011. Névtan. In: Balázs Géza szerk., Nyelvészetről mindenkinek. 77 nyelvészeti összefoglaló. Inter Nonprofit Kft. Budapest. 232–235.
- J. SOLTÉSZ KATALIN 1979. A tulajdonnév funkciója és jelentése. Akadémiai Kiadó.
- SZABÓ ISTVÁN MIHÁLY 2001. A magyar szaknyelvi-kommunikációs kultúra az ezredfordulón. Magyar Tudomány 739–752.
- SZATHMÁRI ISTVÁN 1975. Nyelvünk alakulása az utóbbi három évtizedben. Magyar Nyelv 274–287.
- SZEMERE GYULA 1974. Az akadémiai helyesírás története (1832–1954). Akadémiai Kiadó. Budapest.
- SZIRMAI MONIKA 2005. Bevezetés a korpusznyelvészetbe. A korpusznyelvészet alkalmazása az anyanyelv és az idegen nyelv tanulásában és tanításában. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 46. Tinta Könyvkiadó. Budapest.
- T. URBÁN ILONA 1988. Szaknyelv és helyesírás. In: Kiss Jenő– Szűts László szerk., A magyar nyelv rétegződése. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1012–1020.
- Venus = Venus. A Vénusz térképe. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Kozmikus Anyagokat Vizsgáló Űrkutató Csoportja. Budapest. Budapest. 2002–2003.

